

Öhrlings

PRICEWATERHOUSECOOPERS

Revisionsrapport

Granskning av hur Vänersborgs kommun införlivar barnperspektivet i sin verksamhet

Maj 2008

Monica Axelsson

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	sid 3
2	Inledning	sid 5
2.1	Syfte och revisionsfrågor	sid 5
2.2	Metod	sid 5
3	Barnkonventionen och verksamhetsstyrning	sid 6
3.1	Mål och styrdokument	sid 6
3.2	Förslag till förbättringsområden	sid 8
4	Tillämpning av barnkonventionen	sid 8
4.1	Planering och genomförande av verksamhet	sid 8
4.1.1	Kulturnämnden	sid 8
4.1.2	Socialnämnden	sid 9
4.1.3	Samhällsbyggnadsnämnden	sid 11
4.1.4	Kommunstyrelsen	sid 12
4.2	Förslag till förbättringsområden	sid 12
5	Utvärdering och uppföljning	sid 13
5.1	Nämndernas utvärdering och uppföljning	sid 13
5.1.1	Kulturnämnden	sid 13
5.1.2	Socialnämnden	sid 13
5.1.3	Samhällsbyggnadsnämnden	sid 13
5.1.4	Kommunstyrelsen	sid 14
5.2	Förslag till förbättringsområden	sid 14
6	Demokratiberedningen	sid 14
6.1	Demokratiberedningens arbete	sid 14
6.2	Förslag till förbättringsområden	sid 15
7	Ungdomsrådet	sid 15
7.1	Ungdomsrådets inflytande	sid 16
7.2	Förslag till förbättringsområden	sid 16
8	Information och utbildning	sid 17
8.1	Nuläge	sid 17
8.2	Förslag till förbättringsområden	sid 17

Bilaga A – Förteckning över intervjuer	sid 18
Bilaga B – Information om Barnkonventionen	sid 19
Bilaga C – Om ungdomarna fick bestämma	sid 20

Förklaringar till vissa förkortningar och uttryck:

BBiC = Barns behov i centrum

BVC = Barnvårdscentral

FUSE-gruppen = samverkansgrupp mellan fältsekreterare, ungdomscoach och socialpedagogiska stödenheten.

IFO = Individ och familjeomsorg

LSS = Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade

LUPP = Lokal uppföljning av ungdomspolitiken

LUS = Läsutvecklingsschema

Mkr = Millioner kronor

SoL = Socialtjänstlagen

Tkr = Tusen kronor

Trenämndssamarbetet = Barn- och ungdomsnämnden, socialnämnden och gymnasienämnden

Västbus = Riktlinjer för barn och ungdomar med sammansatt psykisk/psykiatrisk och social problematik (VG-regionen 2005)

1 Sammanfattning

Komrev inom Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB har fått i uppdrag av revisorerna i Vänersborgs kommun att granska hur kommunen införlivar barnperspektivet i sin verksamhet mot bakgrund av FN:s konvention om barnets rättigheter. Granskningen syftar till att besvara ett antal revisionsfrågor och nedan följer en kort sammanfattning till varje revisionsfråga.

Finns det i kommunens verksamheter tydliga mål och styrdokument, som tar fasta på barnkonventionens artiklar och säkerställer barnperspektivet? Hur säkerställer kommunen en rättvis resursfördelning utifrån barnkonventionen?

I kommunens mål och styrdokument hänvisas inte till barnkonventionens artiklar.

Socialnämnden, kulturnämnden, barn- och ungdomsnämnden samt gymnasienämnden har mål och övriga styrdokument med ett uttalat barnperspektiv. Likaså folkhälsoarbetet under kommunstyrelsen. Målen omsätts i förvaltningarnas resultat- och aktivitetsplaner. Resultaten redovisas i nämndernas verksamhetsberättelser, som också ingår i kommunens årsredovisning. Övriga nämnder saknar ett uttalat barnperspektiv i sina mål och styrdokument.

I den kommunövergripande styrningen (vision och inriktningsmål) uttalas heller inget barnperspektiv, och barn och unga anges inte som ett särskilt utvecklingsområde. Det innebär att det heller inte finns någon **samlad** bild av resultatet av alla de insatser som görs och av de förbättringsområden som finns. Därför är det svårt att bedöma om kommunen som helhet och fullt ut använder tillgängliga resurser för att säkerställa barns och ungdomars rättigheter enligt barnkonventionens principer, även om granskningen visar att många och kvalitativa insatser görs. Vidare är det inte tydliggjort av kommunfullmäktige hur ansvaret för barnkonventionen är fördelat. För att säkerställa att barnkonventionens principer tillämpas och följs upp rekommenderas kommunfullmäktige att

- Förtydliga barnperspektivet i den kommunövergripande målstyrningsprocessen.
- Fastställa varje nämnds ansvar för barnkonventionen i respektive nämnds reglemente.
- Säkra det så kallade trenämndssamarbetet, och eventuella övriga samverkansformer, i respektive nämnders reglementen.
- Inventera behovet av information om kommunens skyldigheter enligt barnkonventionen, behovet av utbildning som inspirerar och motiverar samt behovet av utbildning i tillämpning och metoder.

Hur tar nämnderna hänsyn till barnens rättigheter i planering och genomförande av verksamheten? Hur arbetar nämnderna med att utvärdera, rapportera och följa upp att barnperspektivet tillämpas?

I Vänersborgs kommun görs många insatser för barn och ungdomar. Kulturnämnden erbjuder ett rikt utbud av aktiviteter. Socialnämnden har särskilda barnhandläggare som arbetar enligt metoden BBiC (Barns behov i centrum) och man arbetar i många samverkansformer utifrån ett barnperspektiv. Samhällsbyggnadsnämnden utvecklar metoder för att säkra att nämnderna beställer godtagbar kvalitet på t ex mat och städning. Barn- och ungdomsnämnden driver många ungdomsfrågor under avdelningen Musik och Ungdom. Under kommunstyrelsen bedrivs ett aktivt folkhälsoarbete som till stor del är riktat mot barn och unga. För var och en av de nämnder som granskats finns det alltså exempel på särskilda insatser för barn och ungdomar. Vidare redovisas ett flertal samverkansformer över nämndsgränserna. Några allvarliga brister har inte framkommit under granskningen men däremot en del förbättringsområden (se sid 12). Sammanfattningsvis handlar dessa om att varje nämnd i högre grad än nu bör:

- Ta fram information som är riktad till barn och ungdomar.
- Säkerställa att barns och ungas synpunkter och önskemål avlyssnas i frågor som berör dem.
- Säkerställa att barn och unga är mer delaktiga i planering av aktiviteter som berör dem.
- Förtydliga den samverkan som stärker barnperspektivet i kommunen.

Hur arbetar demokratiberedningen när det gäller att lyfta fram barnperspektivet?

Man uppger i sitt program att man vill öka ungdomars delaktighet i samhällsfrågor. För tillfället pågår inga riktade insatser för barn och ungdomar.

Vilken betydelse har ungdomsrådet i det politiska beslutsfattandet i kommunen?

Ansvarig nämnd för ungdomsrådet är barn- och ungdomsnämnden. Ungdomsrådet används i dag inte som remissinstans av nämnder och förvaltningar, men samtliga intervjuade politiker, tjänstemän och ungdomar ser detta som en möjlighet. En politisk arbetsgrupp deltar i ungdomsrådets möten och de intervjuade ungdomarna tycker att samarbetet fungerar bra. Ungdomsrådet har en egen budget om 100 tkr. Utifrån granskningen lämnas följande förbättringsförslag:

- Säkerställ att alla skolor och berörda verksamheter (som har platser i ungdomsrådet) utvecklar sitt arbete med elev- och ungdomsinflytande.
- Tydliggör vilka mandat och ansvarsområden som ungdomsrådet skall ha genom det ungdomspolitiska handlingsprogrammet, som bör antas av kommunfullmäktige.
- Informera och utbilda alla nämnder och förvaltningar i hur man kan arbeta med barns och ungdomars inflytande.
- Säkerställ ett kraftfullt stöd för ungdomsrådet: t ex coachning, handledning, utbildning och budget.

2 Inledning

I proposition 1997/98:182 (Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige) understryks att kommunerna bör inrätta system för att kunna följa hur barns bästa förverkligas i det kommunala arbetet. Barnbilagor till budgeten och barnkonsekvensanalyser kan vara instrument för sådan uppföljning. Alternativt kan barnperspektivet tydliggöras i den ordinarie mål- och resultatstyrningen. Kommunerna bör även se till att personal utbildas gällande barnkonventionen och dess genomförande.

En stor del av Vänersborgs befolkning består av medborgare under 20 år. Demokratiberedningen i Vänersborgs kommun uppger som ett av sina mål att ungdomars delaktighet i samhällsfrågor skall öka. I Vänersborgs kommun finns också ett ungdomsråd.

2.1 Syfte och revisionsfrågor

Komrev inom Öhrlings PricewaterhouseCoopers har fått i uppdrag av revisorerna i Vänersborgs kommun att granska hur Vänersborgs kommun införlivar barnperspektivet i sin verksamhet mot bakgrund av FN:s konvention om barnets rättigheter, med särskilt fokus på artikel 2 (om diskriminering), artikel 3 (om hänsyn till barnets bästa), artikel 4 (om aktiva prioriteringar), artikel 6 (om rätt till liv och utveckling), samt artikel 12 (om inflytande och delaktighet) (se bilaga C). Revisionsfrågorna är följande:

- Finns det i kommunens verksamheter tydliga mål och styrdokument, som tar fasta på barnkonventionens artiklar och säkerställer barnperspektivet?
- Hur säkerställer kommunen en rättvis resursfördelning utifrån barnkonventionen?
- Hur tar nämnderna hänsyn till barnens rättigheter i planering och genomförande av verksamheten?
- Hur arbetar nämnderna med att utvärdera, rapportera och följa upp att barnperspektivet tillämpas?
- Hur arbetar demokratiberedningen när det gäller att lyfta fram barnperspektivet?
- Vilken betydelse har ungdomsrådet i det politiska beslutsfattandet i kommunen?

2.2 Metod

Granskningen har inriktats på kommunstyrelsen, kulturnämnden, samhällsbyggnadsnämnden och socialnämnden samt demokratiberedningen och ungdomsrådets verksamhet. Dessutom har en översiktlig genomgång av kommunen som helhet gjorts, med avseende på övergripande styrning.

Politiker och tjänstemän för respektive nämnder har intervjuats samt ungdomar i ungdomsrådet. Se bilaga A för förteckning av genomförda intervjuer.

Vidare har årsredovisning och verksamhetsplaner (mål) för kommunen som helhet och för berörda nämnder granskats, tillsammans med övriga relevanta dokument samt förekommande brukarenkäter riktade till barn och ungdomar.

Granskningsrapporten har delgivits berörda förvaltningar för faktagranskning.

3 Barnkonventionen och verksamhetsstyrning

3.1 Mål och styrdokument

Vänersborgs kommun arbetar med en enhetlig process för målstyrning. Av Mål- och resursplan 2008-2010 framgår vad Vision Vänersborg innebär. Visionen är nedbruten i fyra generella perspektiv (samverkan, jämställdhet, omvärldsorientering samt integration), som definieras, och fyra strategiska utvecklingsområden (boende, näringsliv och turism, kultur och fritid samt utbildning), till vilka kopplas inriktningsmål. Vidare anges ett antal kommungemensamma mål.

De kommungemensamma målen konkretiseras av varje nämnd som dessutom antar mål för de nämndsspecifika ansvarsområdena. Nämndens mål bryts i sin tur ned av förvaltningen i en resultat- och aktivitetsplan.

Vänersborgs kommun har en välfungerande modell för målstyrning. Samtliga intervjuade uppger att de kommunövergripande målen får genomslag i nämnderna och vidare i förvaltningarna. Men företrädare för socialnämnd och kulturnämnd med förvaltningar anser dock att Vision Vänersborg med de kommungemensamma målen till viss del är svår att omfatta och applicera på ”de mjuka verksamheterna”.

I Vision Vänersborg och de kommungemensamma målen nämns inte barnkonventionen eller just barns och ungas levnadsvillkor och behov som ett utvecklingsområde, med ett undantag (under rubriken Arbetsmarknad och sysselsättning). Man arbetar inte heller med särskilda barndokument, t ex barnbilagor till budget och barnkonsekvensanalyser. Ändå framstår Vänersborg som en kommun som satsar mycket på barn och unga. Samtliga intervjuade politiker och tjänstemän uttrycker ett starkt engagemang för barn och ungdomar. Av både intervjuer och olika dokument framgår att omfattande satsningar görs och att tilldelade budgetramar medger ett barnperspektiv. Vad beror det då på att barnperspektivet slår igenom, trots att det inte är tydliggjort i de övergripande kommunala styrdokument? Intervjusvaren kan sammanfattas enligt följande:

- Barnperspektivet är självklart, ”det ligger längst fram för oss politiker”.
- Det finns många ”eldsjälar” bland tjänstemännen.
- Nämndernas målstyrning.
- Folkhälsoplanen.

- Olika politiska beslut styr i denna riktning.
- Olika lagar styr i denna riktning.

I Vänersborgs kommun har man valt att inte lyfta fram någon särskild grupp i Vision Vänersborg och de kommungemensamma målen, utan istället betonar man alla och allas rätt. Det är förstås en mycket rimlig utgångspunkt. Samtidigt finns det goda argument som kan användas om man vill lyfta fram just barnperspektivet, t ex:

- Barn har ingen rösträtt men är idag mycket beroende av den offentliga miljön och den offentliga sektorn. Föräldrar har visserligen rösträtt men begränsade möjligheter att sätta sig in i alla frågor som påverkar barnen. Alltså kan man motivera ett speciellt barnansvar/perspektiv i den kommunala besluts- och arbetsprocessen.
- Att barnperspektivet finns med i de kommunövergripande målen innebär att man säkrar det som redan görs och det som behöver förbättras.
- Stora satsningar görs på barn och ungdomar i Vänersborgs kommun. Det innebär stora kostnader för kommunen. Att mer medvetet och systematiskt efterfråga vad barn och ungdomar tycker, är **ett** sätt att säkerställa att pengarna används rätt. Det är skillnad på vuxnas barnperspektiv och barns barnperspektiv.
- Att lyssna på barn och ungdomar samt ge dem möjligheter att kunna påverka och ta ansvar är detsamma som att fostra till ett demokratiskt förhållningssätt, vilket gagnar alla grupper i kommunen.
- Vänersborgs kommun gör mycket för barn och ungdomar och skulle kunna lyfta fram detta mer.

På nämnds- och förvaltningsnivå finns ett flertal kommunala styr- och planeringsdokument med ett tydligt barnperspektiv. Detta gäller socialnämnden, kulturnämnden, barn- och ungdomsnämnden samt kommunstyrelsen (utvecklingskontoret – folkhälsoarbetet).

För det så kallade trenämndssamarbetet mellan barn- och ungdomsnämnden, socialnämnden och gymnasienämnden finns ett gemensamt mål antaget på nämnds nivå: ”Verksamheterna ska i samverkan.....aktivt samordna stöd och stimulans till varje individ. Syftet är att stärka den enskildes förmåga att forma sitt liv i samverkan med andra för att nå en god livskvalitet”. Även om barn och ungdomar inte nämns, är det dessa som är den för nämnderna gemensamma målgruppen och som åsyftas. Samarbetet är inte reglerat av kommunfullmäktige i nämndernas respektive reglemente eller andra dokument.

Kommunen har ett ansvar för att barnkonventionen principer efterlevs. Flertalet intervjuade anser att alla nämnder har ett ansvar för detta men att kommunfullmäktige har det yttersta ansvaret. Hur kommunfullmäktige fördelar detta ansvar och följer upp det är inte tydliggjort. Därför finns det heller ingen samlad bild av kommunens arbete enligt barnkonventionen, med undantag för det kommunövergripande välfärdsboksutet.

På nämndsnivå finns mål- och styrdokument med ett barnperspektiv, och utifrån dessa görs uppföljningar och verksamhetsberättelser (se kap 4 och 5).

Eftersom kommunen har ett välfungerande målstyrningssystem, skulle detta kunna användas av kommunfullmäktige för att tydliggöra ansvaret för barnkonventionens genomförande i Vänersborgs kommun. Genom reglementena kan kommunfullmäktige också fastslå nämndernas ansvar för barnkonventionen och önskvärda samverkansformer.

3.2 Förslag till förbättringsområden

- Förtydliga barnperspektivet i den kommunövergripande målstyrningsprocessen.
- Fastställa varje nämnds ansvar för Barnkonventionen i respektive nämnds reglemente.
- Säkra det så kallade trenämndssamarbetet, och eventuella övriga samverkansformer, i respektive nämnders reglementen.

4 Tillämpning av barnkonventionen

4.1 Planering och genomförande av verksamhet

För var och en av de nämnder som granskats finns det många exempel på särskilda insatser för barn och ungdomar. Vidare redovisas ett flertal samverkansformer över nämndsgränserna. Några allvarliga brister har inte framkommit under granskningen men däremot en del förbättringsområden. Sammanfattningsvis handlar dessa om att varje nämnd i högre grad än nu bör:

- Ta fram information som är riktad till barn och ungdomar.
- Säkerställa att barns och ungas synpunkter och önskemål avlyssnas i frågor som berör dem.
- Säkerställa att barn och unga är mer delaktiga i planering av aktiviteter som berör dem.
- Förtydliga den samverkan som stärker barnperspektivet i kommunen.

4.1.1 Kulturnämnden

Kulturnämndens verksamheter styrs av en kulturplan, antagen av kommunfullmäktige 2003-12-16. Barnkonventionen nämns inte som styrdokument. Mot bakgrund av de jämförelsevis stora satsningar och tydliga prioriteringar som nämnden gör för barn och ungdom, kunde barnperspektivet vara tydligare uttalat i kulturplanen.

Kulturnämnden har en särskild barn- och ungdomsbudget. Tillsammans med regionala och statliga medel handlar det om cirka 1 mkr. En stor del av utbudet är styrt till exempel genom regionala satsningar på dans. Man samverkar med förskolor, familjecentral, skolor,

museer, musikskolan, studieförbund, bygdegårdar och regionen. Barnkulturgruppen erbjuder en omfattande katalog med kulturarrangemang. Man samverkar med skolorna i ett projekt kallat ”estetiska lärprocesser”. Kulturnämnden har nyligen anställt en kulturesekreterare med ett särskilt uppdrag för barn och ungdom. Det finns två barnbibliotekarier. Barnboklånen ökar. Man riktar satsningar i form av bokpåsar till romska och somaliska barn för att stödja modersmålet. Man samverkar läsfrämjande med skolorna bland annat genom att ”LUS-märka” barnböcker. Ett av ungdomar brukarstyrt bibliotek håller på att växa fram i Kulturfönstret i Vänerparken. För ungdomar satsar biblioteket på så kallad demoteksspelning. Konsthallen har en pedagog anställd och en verkstad för barn. Ungefär hälften av Konsthallens utbud vänder sig till barn och ungdomar, mest till barn. Enligt uppgift från ordförande avtog nämnden ett förslag om entréavgift till Vänersborgs museum utifrån ett barnperspektiv. Man underlättar för skolorna att besöka till exempel konsthallen och museer genom att betala bussresorna. Kulturfönstret, en mötesplats för ungdomar och kultur, utvecklas i bred samverkan med andra nämnder, ungdomar och föreningar.

Listan på exempel med aktiviteter och kulturutbud för barn och unga kan göras lång. Däremot görs ingen systematisk uppföljning av vad barn och unga tycker om det som erbjuds eller vad de önskar skall finnas. Biblioteket gör brukarenkäter, dock ej riktade till barn och ungdomar. Barnkulturgruppen skickar ut en enkät till lärarna. Alltså finns en risk för att vuxnas barnperspektiv styr – vad man tror är bra för barnen och vad man tror att barnen önskar.

Bibliotekets hemsida har en tydlig information om barnavdelningen. Däremot skulle man kunna informera mer om vad biblioteket har att erbjuda ungdomar. Enligt uppgift vill man göra biblioteket mer till en mötesplats för ungdomar. Man vet i dag inte hur många av besökarna som är barn och ungdomar.

4.1.2 Socialnämnden

Socialnämndens verksamheter styrs av ett måldokument, antaget av socialnämnden. Barnkonventionen nämns inte som styrdokument, men däremot står det under rubriken värdegrund att ”När åtgärder rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnets bästa kräver”.

Kartläggning

För att kunna säkerställa alla barns rättigheter enligt artikel 2 i barnkonventionen fordras någon form av kartläggning. Någon sådan görs inte inom socialnämndens verksamheter utan barns behov av insatser initieras antingen genom anmälan eller i de många samverkansformer som finns, till exempel med skola och BVC. Ansvariga bedömer att risken för oupptäckta behov är liten, möjligen med undantag för nyanlända flyktingbarn. Antalet anmälningar till IFO rörande barn som misstänks fara illa har under flera år ökat men minskat (marginellt) under 2007.

LUPP (Lokal uppföljning av ungdomspolitiken) har genomförts år 2004 och 2006 och innebär en kartläggning av hur ungdomar har det och vad de tycker. Undersökningen vänder sig till ungdomar i årskurs 8 och årskurs 2 i gymnasieskolan och omfattar flera livsområden såsom skola, arbete, hälsa, inflytande och trygghet. Ansvarig för uppföljningen är barn- och ungdomsnämnden. För socialnämndens del har resultatet från LUPP lett till bland annat ökade satsningar på det drogförebyggande arbetet med bland annat fler fältsekreterare och utökad samverkan, t ex FUSE-gruppen. Någon handlingsplan utifrån LUPP-resultaten görs inte. I sammanhanget kan nämnas att det inte finns någon kommunal policy för hur LUPP ska förankras i det kommunala nämndsarbetet.

Prövning av barnets bästa och former för barns inflytande

Inom LSS-enheten har man en särskild handläggare för beslut som rör barn. Besluten är inte delegerade till tjänstemän utan tas av socialnämndens utskott, som träffas var fjortonde dag. Nämnden har antagit ett dokument, Vägledning vid biståndsbedömning enligt LSS och SoL. Här uttrycks vikten av att de begärda insatserna faktiskt tillgodoser barnets behov. Däremot ges ingen vägledning för hur man tar reda på vad barnets behov är. Enligt uppgift ställer socialnämnden krav på samverkan med barnet, även om det inte finns någon fastslagen utredningsmall eller checklista. Dock har barnhandläggaren utbildats i BBiC (se nedan), vilket enligt uppgift förbättrat kvaliteten på utredningarna avseende kommunikation samt prövning av vad som är barnets bästa.

Antalet LSS-insatser totalt per kommuninvånare är fler i Vänersborgs kommun jämfört med rikssnittet. Ett till två beslut om året överklagas. Under de två senaste åren har man inte avslagit någon ansökan gällande insats för barn som sedan fått rätt i högre instans.

Flera satsningar inom LSS görs för att förbättra för barn och unga. Bland annat har man startat ett ledsagarcentrum; en särskild mötesplats för ungdomar där man erbjuder en samlad ledsagarservice. Målet är att integrera denna verksamhet med ordinarie ungdomsgårdsverksamhet. Vidare har man i samverkan med barnhabiliteringen byggt upp en ny servicebostad för ungdomar, som behöver ”lära sig att flytta hemifrån”. Ett utökat samarbete med kultur/fritidssektorn för funktionshindrade barn ses som ett angeläget utvecklingsområde. Man anser att det finns både ett ”barntänk” och ett ”tillgänglighetstänk” i kommunen men att det kan utvecklas. En kommunövergripande styrning utifrån barnperspektivet skulle troligtvis spela roll i detta sammanhang (se 3.2).

Inom IFO har utredningsmetoden Barns Behov i Centrum införts och spelar stor roll för utredarnas kompetens att väga in vad det berörda barnet själv tycker och behöver. Det har också gjort stor skillnad att man nu har särskilda barnsocialsekreterare.

Man arbetar idag mer förebyggande och med hemmaplanslösningar istället för institutionsplaceringar. Detta med syfte att förbättra för barnen - inte att minska kostnaderna, men resultatet har dock blivit lägre kostnader.

Socialtjänstlagen och LSS är behovslagstiftningar medan kommunallagen ställer krav på en ekonomi i balans. Ordföranden bedömer att de lagstyrda behoven hittills har kunnat tillgodoses.

Även när det gäller barnplaceringar är det socialnämndens utskott som fattar beslut. Ordförande uppger att man inte accepterar en ett beslutsunderlag som inte beskriver kommunikation och samverkan med barnet. Det händer att ärenden återremitteras.

Antalet familjehemsplaceringar har ökat och ställer stora krav när det gäller att finna rätt familjehem och att sedan följa upp placeringen. Att formerna för kommunikation med det berörda barnet utvecklas ser man som ett viktigt förbättringsarbete, med stöd av BBiC som metod.

Socialnämnden satsar i det förebyggande arbetet på att stärka föräldrarollen och på så sätt förbättra villkoren för barnen. Exempel på detta är familjecentralen och familjeförskolan samt föräldrautbildning. Genom Plantaget erbjuds olika öppenvårdsinsatser till barn, ungdomar och föräldrar. Det framstår dock som oklart om och hur man utvärderar alla förebyggande insatser utifrån ett barnperspektiv.

Samverkan

Inom IFO och LSS samarbetar man med många aktörer både inom och utanför den kommunala sektorn. Som exempel på samverkansgrupper kan nämnas FUSE-gruppen, Samverkanskraft (samverkan med elevhälsan) och Västbus. Inom socialnämndens område har man en så kallad gråzonsgrupp som arbetar avdelningsövergripande för att säkerställa rätt kompetens för det aktuella uppdraget. Det så kallade trenämndssamarbetet ses som mycket viktigt och som en förutsättning för att barn- och ungdomsfrågorna skall få genomslag. Samtidigt beskriver man också att uppdraget och ansvaret för detta samarbete kunde vara tydligare (se 3.2).

Det framstår som oklart om och hur man utvärderar alla samverkansformer utifrån ett barnperspektiv.

Information

Det saknas idag riktad information till barn och unga både vad gäller IFO och LSS. För LSS finns dock så kallad lättläst information.

4.1.3 Samhällsbyggnadsnämnden

Samhällsbyggnadsnämndens mål är nedbrutna till en resultat- och aktivitetsplan. Vare sig i denna eller bland målen återfinns något uttalat barnperspektiv. Nämnden ansvarar för många frågor som rör barn; till exempel skolmåltider, städning, trafiksäkerhet, parker och lekplatser. Lagstiftningen styr i många fall och kräver anpassning till barns behov av säker och hälsosam miljö. Ansvariga inom nämnd och förvaltning, och även andra, beskriver ett

stort engagemang för barnens bästa. Till exempel satsar man över tid på handikappanpassade lekplatser och på säkrare busshållplatser. Lekplatserna håller enligt uppgift god standard och man får inga klagomål. Det händer en till två gånger om året att man får skrivelser till nämnden från barn. Oftast handlar dessa om trafikfrågor.

LUPP använder man sig inte av. Däremot har man enligt ordföranden ofta informella samråd med skolor, elevråd, föräldraföreningar och samhällsföreningar och ger alltid återkoppling till dessa.

Samhällsbyggnadsnämnden är en säljande nämnd till t ex barn- och ungdomsnämnden och gymnasienämnden. Det innebär att den nämnd som är expert på kvalitet kan tvingas sälja sämre (billigare) kvalitet än vad man önskar göra, med hänsyn till barnens bästa. Diskussioner förs om lägga ett grundstärkningskoncept i hyran för att på så sätt säkra nivån. Man har också genom kommunfullmäktige fått ett uppdrag att ta fram en livsmedelspolicy, vilket ger möjlighet att främja barnens bästa.

4.1.4 Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsens mål innehåller inget uttalat barnperspektiv. Däremot uttrycker kommunstyrelsens presidium med stor enighet att mycket bra görs för barn och unga i kommunen på initiativ av politiker och tjänstemän. Barns bästa ”sitter i ryggmärgen”.

Under kommunstyrelsen sorterar utvecklingskontoret som bland annat ansvarar för folkhälsofrågor. De folkhälsopolitiska målen omsätts i en resultat- och aktivitetsplan, som delvis följs upp i välfärdsbokslutet vilket i sin tur redovisas i kommunens årsredovisning, dock utan något tydligt barnperspektiv. Resultat- och aktivitetsplanen har ett tydligt barnperspektiv men det är svårt att få en samlad bild av resultatet, som är fördelat på flera nämnder.

Folkhälsosamordnaren beskriver ett stort engagemang från kommunens politiska ledning. Man har inte behövt snäva in på förebyggande eller utvecklande insatser av ekonomiska skäl.

4.2 Förslag till förbättringsområden

Kulturnämnden

- Förtydliga barnperspektivet i kulturplanen.
- Utvärdera – vad tycker barnen och ungdomarna?
- Fråga barn och ungdomar om vad de önskar.
- Utveckla idén med brukarplanerade verksamheter och aktiviteter.

Socialnämnden

- Förtydliga genom en checklista de politiskt ställda kraven på samverkan med barn som brukare, att användas vid handläggning och beslut enligt LSS och SoL.
- Ta fram riktad information till barn och unga.
- Överväg om och hur man skall utvärdera alla förebyggande insatser och samverkansformer ur t ex ett barnperspektiv.

Samhällsbyggnadsnämnden

- Säkerställ brukarsamverkan med barn och elever i alla frågor som berör dem.

Kommunstyrelsen

- Säkerställ att LUPP förankras i alla nämnder och att mål/handlingsplan utifrån LUPP-resultatet tas fram t ex inom det så kallade trenämndssamarbetet.

5 Utvärdering och uppföljning

5.1 Nämndernas utvärdering och uppföljning

Nämndernas politiska mål bryts ner till konkreta aktiviteter och mätbara mål i förvaltnings- och verksamhetsplan. Resultaten redovisas i nämndernas verksamhetsberättelser, vilka sammanställs till kommunens årsredovisning.

5.1.1 Kulturnämnden

Verksamheter, aktiviteter och evenemang redovisas utförligt i verksamhetsberättelsen. Resultat- och verksamhetsplanens mätbara mål redovisas. Ingen särskild sammanställning utifrån ett barnperspektiv görs dock. Med hänsyn till att kulturnämnden lägger en stor del av sina resurser på barn och ungdom kunde det vara av värde att ge en samlad bild av måluppfyllelsen för dessa satsningar.

5.1.2 Socialnämnden

Verksamheter, aktiviteter och evenemang redovisas tämligen utförligt i verksamhetsberättelsen. Resultat- och verksamhetsplanens mätbara mål redovisas. Under IFO redovisas insatser under rubriken Barn- och ungdomsvård medan redovisningen av måluppfyllelse är otydligare och skulle vinna på en egen ”barnrubrik”. För LSS görs ingen särskild redovisning av insatser och måluppfyllelse utifrån ett barnperspektiv.

5.1.3 Samhällsbyggnadsnämnden

Redovisning utifrån ett uttalat barnperspektiv görs ej.

5.1.4 Kommunstyrelsen

Redovisning utifrån ett uttalat barnperspektiv görs ej med undantag för de folkhälsopolitiska målen omsätts i en resultat- och aktivitetsplan, som delvis följs upp i välfärdsbokslutet vilket i sin tur redovisas i kommunens årsredovisning. Dock utan något tydligt barnperspektiv. Resultat- och aktivitetsplanen har ett tydligt barnperspektiv men det är alltså svårt att få en samlad bild av resultatet som är fördelat på flera nämnder.

5.2 Förslag till förbättringsområden

Kulturnämnden

Utforma verksamhetsberättelsen så att måluppfyllelsen för satsningarna på barn och ungdom blir tydliggjord.

Socialnämnden

Förtydliga verksamhetsberättelsen utifrån ett barnperspektiv, i tillämpliga delar.

Samhällsbyggnadsnämnden

Förtydliga barnperspektivet i verksamhetsberättelsen, i tillämpliga delar.

Kommunstyrelsen

- Förtydliga barnperspektivet i verksamhetsberättelsen, i tillämpliga delar.
- Samla uppföljningen av resultat- och aktivitetsplanen för Folkhälsa barn 0-6 år/Barn och unga 7-15 år/ Unga och vuxna 16-24 år (se 4.1.4 ovan).

6 Demokratiberedningen

6.1 Demokratiberedningens arbete

Demokratiberedningen är ett beredande organ till kommunstyrelsen och har i uppdrag att

- Öka medborgarinflytandet.
- Höja förtroendet för politiken.
- Granska förutsättningarna för att vara förtroendevald.
- Analysera representativiteten.

Man uppger också i sitt program att man vill öka ungdomars delaktighet i samhällsfrågor. För tillfället pågår inga riktade insatser för barn och ungdomar. Man samarbetar inte med ungdomsrådet. Demokratiberedningen ingår inte i den politiska arbetsgrupp som har till uppdrag att ta fram ett ungdomspolitiskt handlingsprogram och som samarbetar med ungdomsrådet. Däremot kan man ha en indirekt representation genom att en ledamot tillhör någon av de nämnder som representeras i arbetsgruppen.

6.2 Förslag till förbättringsområden

- Överväg på vilket sätt demokratiberedningen kan öka ungdomars delaktighet i samhällsfrågor och hur man skall samarbeta med andra aktörer, till exempel ungdomsrådet.

7 Ungdomsrådet

Det politiska ansvaret för ungdomsrådet har barn- och ungdomsnämnden inom område kultur och fritid, avdelning Musik och ungdom. På avdelningen finns en biträdande enhetschef som framförallt arbetar med ungdomsfrågor.

Även här kan listan göras lång över mötesplatser, aktiviteter och evenemang för ungdomar i Vänersborgs kommun. Det finns också en ungdomscoach. Man arbetar med brukarstyrning så långt möjligt, d v s att ungdomarna själva skall vara med och påverka och ta ansvar. Några exempel är Polarna Vänersborg – De ungas räddningstjänst, Ungdomens hus och Kulturfönstret.

Avdelningen samverkar mycket med övriga avdelningar inom barn- och ungdomsförvaltningen och med IFO. Man har också en del samverkan med samhällsbyggnadsnämnden bland annat gällande säkerhetsfrågor.

Resultaten från LUPP analyseras och ligger till grund för mål- och kvalitetsarbetet inom nämnd med förvaltning och för nämndsövergripande samverkan. Som exempel kan nämnas att från 2004 till 2006 har andelen ungdomar som angett att de utsatts för våld, hot och stöld nära nog halverats.

Ungdomsrådet inrättades våren 2006 och har delvis funnit sin form samtidigt som mycket är utvecklingsbart. Utgångspunkten för arbetet är enligt ungdomsrådets hemsida:

- Delaktighet i beslut som man berörs av.
- Dialog med politiker och tjänstemän.
- Påverkansmöjlighet i frågor som man är berörd av.
- Hänsyn till ungdomsperspektivet i nämnders och förvaltningars arbete.

Punkterna ovan ansluter väl till barnkonventionens principer.

Ungdomsrådet har 32 platser och i dagsläget är drygt 20 platser besatta. Ungdomarna representerar skolor, föreningar och fritidsgårdar. Man träffas en gång per månad och då förs minnesanteckningar. Dessutom finns ett arbetsutskott. Man har en budget om 100 tkr.

En politisk arbetsgrupp med representanter från barn- och ungdomsnämnden, gymnasienämnden och socialnämnden är knuten till ungdomsrådet. Gruppen har ett uppdrag från

kommunfullmäktige att ta fram ett förslag till ett ungdomspolitiskt handlingsprogram, men har under ett par år också lagt kraft på att skapa förutsättningar för ett ungdomsråd.

7.1 Ungdomsrådets inflytande

Vid ungdomsrådets möte den 13 mars 2008 deltog kommunfullmäktiges ordförande för att diskutera hur ungdomsrådet kan integreras i diskussioner om t ex budget och bebyggelse. Beslutet blev att ett möte skall ordnas mellan ungdomsrådet och byggnadsförvaltningen.

En politisk arbetsgrupp deltar alltid vid ungdomsrådets möten. De intervjuade ungdomarna anser att politikerna lyssnar och tar med sig förslag och synpunkter till sina nämnder. Som ett konkret exempel nämns byggandet av en beachvolleyplan. Ungdomarna tycker att det ”går åt rätt håll” även om man fortfarande är inne i en startfas.

Det framkommer också att ungdomsrådet utöver att ha inflytande över politiska beslut också har möjlighet att driva egna aktiviteter och frågor. Detta ser man som mycket viktigt. Enligt de intervjuade ungdomarna räcker de budgeterade 100 tkr till ganska mycket, men man skulle kunna ordna verksamhet för mer.

Om ungdomsrådet skall användas som någon form av remissinstans för de politiska nämnderna och på så vis företräda kommunens alla ungdomar, ställer det höga krav både på representativitet och arbetsformer. Dessutom krävs ett starkt stöd från vuxna på ansvarig nivå. Enligt uppgift är de skolor och verksamheter som prioriterar elev- och ungdomsinflytande i högre grad än övriga skolor representerade i ungdomsrådet, vilket i så fall behöver uppmärksammas. Grunden för ett fungerande ungdomsråd läggs i skolornas arbete med inflytande och ansvar, i enlighet med skollag och läroplan.

”Om ungdomarna fick bestämma”. Under denna rubrik samlade ungdomsrådet ett antal förslag och visioner, vid ett möte i februari (se bilaga B).

7.1 Förslag till förbättringsområden

- Säkerställ att alla skolor och berörda verksamheter (som har platser i ungdomsrådet) utvecklar sitt arbete med elev- och ungdomsinflytande.
- Tydliggör vilka mandat och ansvarsområden som ungdomsrådet skall ha i det ungdomspolitiska handlingsprogrammet, som bör antas av kommunfullmäktige.
- Informera och utbilda alla nämnder och förvaltningar i hur man kan arbeta med barns och ungdomars inflytande.
- Säkerställ ett kraftfullt stöd för ungdomsrådet: t ex coachning, handledning, utbildning och budget.

8 Information och utbildning

8.1 Nuläge

Det är svårt att få en tydlig och samlad bild av utbildnings- och informationsinsatserna när det gäller barnkonventionen. Någon riktad utbildning för hela kommunen har inte genomförts, vare sig till politiker eller tjänstemän. I några av facknämnderna är av naturliga skäl kunskapen om barnkonventionen stor. Det förefaller därför finnas varierade behov av olika utbildningsinsatser:

- Information om kommunens skyldigheter med anledning av barnkonventionen.
- Inspiration som motiverar till ett arbete enligt barnkonventionen.
- Utbildning i tillämpning och metoder för arbete enligt barnkonventionen.

8.2 Förslag till förbättringsområde

Inventera behovet av utbildning och information.

Bilaga A – Förteckning över intervjuer

Lars-Göran Ljunggren	Ordf kommunstyrelsen
Gunnar Lidell	1:e v ordf kommunstyrelsen
Bo Carlsson	2:e v ordf kommunstyrelsen
Guy Mahlviker	Kommunchef
Anders Fridén	Folkhälsosamordnare
Lennart Niklasson	Ordf socialnämnden
Sture Johansson*	Förvaltningschef
Sonja Nyström	Chef individ- och familjeomsorgen
Sten Nilsson	Omsorgschef
Monika Gustavsson	Ordf kulturnämnden
Karl-Johan Höjer*	Förvaltningschef
Håkan Alfredsson	Områdeschef kultur och fritid
Marie-Louise Olers	Chef bibliotek och konsthall
Bo Carlsson	Ordf samhällsbyggnadsnämnden
Christer Larsson*	Förvaltningschef
Lars Bengtsson	Administrativ chef
S Anders Larsson	Ordf barn- och ungdomsnämnden
Andreas Vänerlöv	1:e v ordf barn- och ungdomsnämnden
Christer Glännestrand	Biträdande chef musik och ungdom
Lena Eckerbom Vendel	Vice ordf demokratiberedningen
Ronny Irekvist	Utvecklingsledare
Emrik Olsson	Ungdomsrådet
Kenny Tinmark	Ungdomsrådet
Erika Norstedt	Ungdomsrådet

* Med förvaltningscheferna togs en inledande telefonkontakt. De har också delgivits rapporten för faktagranskning.

Bilaga B – Om ungdomarna fick bestämma

Aktiviteter och trivsel

- Vänersborgsfestival – en stor ungdomsfestival som sätter Vänersborg på den svenska ungdomskartan.
- Badbåt – en sommaraktivitet – en passagerarbåt som går mellan Fisketorget, Nordkroken och Ursand.
- Bad vid Sanden – hopptorn och fungerande badbrygga.
- Discohouse – ett utvecklat Ungdomshus med ökade öppettider och fler ungdoms-
anpassade aktiviteter.
- Spelställen och replokaler – fler spelställen, möjligheter till spontanspelningar och
fler centrala replokaler.
- Beachvolley – fler planer och turneringar.
- Laglig graffitivägg.
- Utomhusbio.

Trygghet

- Fler poliser – en satsning på ett tryggt Vänersborg.

Kommunikationer, tillgänglighet

- Gratis buss – utöka omfattningen av skolkort.
- Bättre kommunikationer på helger och kvällar.
- Öppna Brålanda järnvägsstation – möjlighet att ta tåget även till och från Brålanda.

Information

- Anslagstavlor – fler möjligheter att affischera.

Ungdomsrådet

2008-02-12

Bilaga C – Information om Barnkonventionen

I propositionen **Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige** (prop 1997/98:182) understryks att kommunerna bör inrätta system för att kunna följa hur barns bästa förverkligas i det kommunala arbetet. Barnbilagor till budgeten och barnkonsekvensanalyser kan vara instrument för detta. Alternativt kan barnperspektivet tydliggöras i den ordinarie mål- och resultatstyrningen. Kommunerna bör även se till att personal genom utbildning får kunskap om barnkonventionen och dess genomförande.

Alla personer som inte fyllt 18 år räknas som barn.

Barnkonventionen är ett verktyg för att skapa ett samhälle som i alla sina delar utgår från ett tydligt barnperspektiv. En förutsättning för detta är att alla aktörer aktivt verkar för att synliggöra ett barnperspektiv.

Barnperspektivet är relevant inte bara inom traditionella barn- och ungdomsverksamheter som skola och barnomsorg. Barn berörs i allra högsta grad också av beslut i t ex tekniska nämnder som gäller trafik och stadsplanering.

Artikel 2, 3, 6 och 12 kallas för barnkonventionens huvudartiklar.

Artikel 2 slår fast att alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras. Barnkonventionen gäller alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat konventionen. *Ställer krav på kartläggning.*

Artikel 3 anger att det är **barnets bästa** som skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Begreppet "barnets bästa" är konventionens grundpelare och har analyserats mer än något annat begrepp i barnkonventionen. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall. *Ställer krav på metoder för prövning av barnets bästa.*

Artikel 6 säger att varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas. Artikeln handlar inte bara om fysisk hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen. *Ställer krav på helhetssyn och samverkan.*

Artikel 12 handlar om barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas skall hänsyn tas till barnets ålder och mognad. *Ställer krav på former för barns inflytande.*

Barnkonventionen antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade barnkonventionen 1989. För att övervaka att de stater som har ratificerat barnkonventionen också lever upp till den, finns i Genève en FN-kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén). Med jämna mellanrum ska alla konventionsstater lämna en rapport till kommittén. Sverige har hittills lämnat tre rapporter.